

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник Навчально-наукового
інституту психології та соціально
захисту

Василь КАРАБИН

«2» вересня 2020 р.

ФК 1.2.3. Вступ до мовознавства

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

спеціальності: 035 «Філологія»

за освітньою програмою: «Переклад з англійської мови»

Розробник програми:

Олег Тищенко, завідувач кафедри іноземних мов та перекладознавства ЛДУ
БЖД, док. філол.н., професор.

Рецензент: Надія Андрейчук, заступник завідувача кафедри
перекладознавства імені Г. Кочура ЛНУ ім. Івана Франка, доктор
філологічних наук, професор

Програму рекомендовано кафедрою іноземних мов та перекладознавства

Протокол від «27» серпня 2020 року № 1

Начальник (завідувач) кафедри іноземних мов та перекладознавства

(підпис)

Олег ТИЩЕНКО
(прізвище та ініціали)

Схвалено Вченою радою навчально-наукового інституту психології та
соціального захисту

Протокол від «2» вересня 2020 року № 1

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 035«Філологія».

Курс знайомить з найважливішими проблемами мовознавства, основними лінгвістичними поняттями і термінами, формує у студентів наукове розуміння сутності мови як суспільного явища, закономірностей її розвитку і функціонування, розуміння властивих мові структурних одиниць і характеру зв'язків між ними. У процесі вивчення курсу студенти отримують знання основних проблем мовознавства – про мову як знакову систему, походження і розвиток мови, функціонування мови на сучасному етапі розвитку суспільства, зв'язок мови з мисленням, класифікації мов.

Предметом вивчення походження і функціонування мови як знакової системи, її внутрішньої структури до поглибленого розгляду основних розділів лінгвістики (фонетики, фонології, лексикології, граматики).

Міждисциплінарні зв'язки здійснюються з іншими практичними дисциплінами. Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства», є базою для вивчення подальших дисциплін, а саме: «Фонетика основної іноземної мови», «Зіставне мовознавство», «Основи лексикографії».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Предмет і об'єкт мовознавства. Природа і сутність мови. Семіотика.

Тема 1.1. “Вступ до мовознавства” як навчальна дисципліна.

Предмет і проблематика мовознавства. Зміст та основні завдання курсу “Вступ до мовознавства”. Коротка історія мовознавства.

Тема 1.2. Місце мовознавства в системі наук. Мовознавство й соціальні науки.

Тема 1.3. Мова, її суспільна природа, походження й розвиток. Сутність мови (суспільна функція та внутрішня структура). Функції мови.

Тема 1.4. Мова як суспільне явище. Мова й суспільство. Мова та мислення. Поняття про соціолінгвістику та психолінгвістику. Мова й мовлення. Знакова природа мови. Вербальні і невербальні знаки.

Змістовий модуль 2. Лінгвокомпаративістика. Порівняльно-історичне мовознавство. Генеалогічна класифікація мов. Класифікації мов світу.

Тема 2.1. Класифікації мов. Зародження порівняльно-історичного мовознавства. Передумови виникнення порівняльно-історичного методу. Ф. Бопп, Я. Грім, Р. Раск. Складові лінгвістичного компаративізму

Тема 2.2. Типи класифікацій мов світу (структурно-типологічна, генеалогічна, ареальна, функціональна, соціолінгвістична, фонологічна, синтаксична).

Тема 2.3. Генеалогічна класифікація мов. Групи і мовні родини. Ступінь спорідненості мов. Зовнішня і внутрішня реконструкція. Ностратична теорія мов.

Теорія моно і полігенезу.

Тема 2.4. Типологічна (морфологічна класифікація мов). Типологія мов В.фон

Гумбольдта, А.Шлейхера, Г.Штейнталя, Ф.Містеллі. Синтаксична типологія мов.

Змістовий модуль 3. Фонетика і фонологія.

Тема 3.1. Предмет фонетики. Описова, зіставна, історична, експериментальна фонетика. Фонетичні одиниці. Сегментна і суперсегментна фонетика. Фонетичне членування мовленнєвого потоку: звук, склад, такт, фраза. Теорії складу.

Тема 3.2. Звуки мови як природна матерія мовлення. Акустичний, артикуляційний аспекти у вивченні звуків мови. Фізичний аспект у вивченні звуків мови. Акустичні властивості звуків мови. Артикуляційна характеристика звуків мови.

Тема 3.3. Фонетичні процеси. Комбінаторні і позиційні зміни звуків. Фонетичні та історичні чергування. Поняття морфонології.

Тема 3.4. Власне лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків мови. Фонема, функції, ознаки, опозиції фонем. Сильна і слабка позиція фонем. Інтегральні та диференційні ознаки.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Основною метою викладання навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» є ознайомлення студентів з сучасним станом словникової науки та практикою укладання словників різних типів, продемонструвати зв'язок лексикографії і термінознавства з іншими лінгвістичними дисциплінами і визначити місце лексикографії в лінгвістичній науці. Курс передбачає засвоєння основних понять лексикографії та термінознавства, загальну типологію словників, історію розвитку словникової справи, основні методи розробки структури словникової статті у словниках різних типів та основні прийоми лексикографічного аналізу, а також формування базових знань про функціональні та структурні особливості термінології;

ознайомлення студентів зі спеціальними методами та прийомами аналізу термінологічної лексики, фахових словників.

1.2.Завданням курсу «Вступ до мовознавства» є:

- визначити предмет і об'єкт вивчення мовознавства, познайомити з його галузями та фундаментальними поняттями;
- ознайомити здобувачів вищої освіти із мовою як семіотичною системою;
- розглянути структурні рівні мови з їх одиницями та відносини між ними;
- ознайомити з мовою як соціальним явищем, основними поняттями соціолінгвістики;
- визначити основні характеристики тексту та дискурсу;
- дати уяву про основні поняття психолінгвістики;
- розглянути основні етапи та специфіку засвоєння мови;
- розглянути історію письма;

1.3.Програмні результати навчання:

- знати й розуміти систему мови і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності ,загальні властивості мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності,

- характеризувати діалектні та соціальні різновиди мови, що вивчається , описувати соціолінгвальну ситуацію.

- знати принципи, технології та прийоми створення усних та письмових текстів різних жанрів та стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

- вміння аналізувати історичні закономірності розвитку лінгвістичних напрямів, філософське підґрунтя появи тих чи інших лінгвістичних концепцій, різні погляди вчених щодо наукової парадигми лінгвістики.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин(и)/ 3 кредитів ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Предмет і об'єкт мовознавства. Природа і сутність мови. Семіотика.

Тема 1.1. “Вступ до мовознавства” як навчальна дисципліна. Предмет і проблематика мовознавства. Зміст та основні завдання курсу “Вступ до мовознавства”. Коротка історія мовознавства.

Тема1.2.Місце мовознавства в системі наук. Мовознавство й соціальні науки.

Тема 1.3. Мова, її суспільна природа, походження й розвиток. Сутність мови (суспільна функція та внутрішня структура). Функції мови.

Тема 1.4. Мова як суспільне явище. Мова й суспільство. Мова та мислення. Поняття про соціолінгвістику та психолінгвістику. Мова й мовлення. Знакова природа мови. Вербальні і невербальні знаки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЛІНГВОКОМПАРАТИВІСТИКА. ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ МОВОЗНАВСТВО. ГЕНЕАЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ МОВ. КЛАСИФІКАЦІЇ МОВ СВІТУ.

Тема 2.1. Класифікації мов. Зародження порівняльно-історичного мовознавства. Передумови виникнення порівняльно-історичного методу. Ф. Бопп, Я. Грім, Р. Раск. Складові лінгвістичного компаративізму,
Тема 2.2. Типи класифікацій мов світу (структурно-типологічна, генеалогічна, ареальна, функціональна, соціолінгвістична, фонологічна, синтаксична).
Тема 2.3. Генеалогічна класифікація мов. Групи і мовні родини. Ступінь спорідненості мов. Зовнішня і внутрішня реконструкція. Ностратична теорія мов. Теорія моно і полігенезу.
Тема 2.4. Типологічна (морфологічна класифікація мов). Типологія мов В. фон Гумбольдта, А. Шлейхера, Г. Штейнталя, Ф. Містеллі. Синтаксична типологія мов.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ФОНЕТИКА І ФОНОЛОГІЯ.

Тема 3.1. Предмет фонетики. Описова, зіставна, історична, експериментальна фонетика. Фонетичні одиниці. Сегментна і суперсегментна фонетика. Фонетичне членування мовленнєвого потоку: звук, склад, такт, фраза. Теорії складу.
Тема 3.2. Звуки мови як природна матерія мовлення. Акустичний, артикуляційний аспекти у вивченні звуків мови. Фізичний аспект у вивченні звуків мови. Акустичні властивості звуків мови. Артикуляційна характеристика звуків мови.
Тема 3.3. Фонетичні процеси. Комбінаторні і позиційні зміни звуків. Фонетичні та історичні чергування. Поняття морфонології.
Тема 3.4. Власне лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків мови. Фонема, функції, ознаки, опозиції фонем. Сильна і слабка позиція фонем. Інтегральні та диференційні ознаки.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Кочерган М.П. Загальне мовознавство.- К.: Академія, 2003.-464 с
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства., видання 3-є . К., 2014. 368 с
3. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики.- К., 1999

4.Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми: підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с

Допоміжна

- 1.Голянич М.І. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / Голянич М.І., Стефурак Р.І., Бабій І.О.; за редакцією М.І.Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с
- 2.Довбня Л., Товкало Т. Історія українського мовознавства: навчальний посібник в іменах. Переяслав-Хмельницький, 2018. 171 с.
- 3.Теоретичне і прикладне мовознавство [Електронний ресурс] : наук.- допом.бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. Луцьк, 2018. 237 с
- 4.Milewski T. Językoznawstwo.- Warszawa PWN, 2004

Інформаційні ресурси

1. Режим доступу: <http://uapryal.com.ua/wp-content/uploads/2011/11/Dubichinskiy-V.V.-Leksikografiya-russkogo-yazyika-Uch-posobie>.
- 2.http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/13860/1/Dubichynskiy_Leksykohrafiia_2012.
- 3.<https://myenglishlab.pearson-intl.com/>
4. <http://bbc.co.uk/worldservice/learnenglish>
5. <https://dictionary.cambridge.org/>
6. <http://www.guardian.co.uk>
7. <http://www.independent.co.uk>
7. <http://virt.ldubgd.edu.ua/>

Словники

1. www.multitran.ru
2. www.macmillandictionary.com

4. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ТА ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

При оцінюванні результатів навчання здобувачів освіти потрібно керуватися такими критеріями успішності навчання:

Бали	Оцінка	Критерії оцінювання
91–100	Відмінно	Знання: студент засвідчує фундаментальні знання термінів і понять курсу; виявляє глибокі знання мовної системи, рівнів мови, їх одиниць, усвідомлено застосовує теоретичні положення під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання

Бали	Оцінка	Критерії оцінювання
		пізнавальних завдань; володіє знаннями, здобутими у ході виконання самостійної роботи; володіє інформацією про найновіші досягнення у лінгвістичній галузі, вміє застосувати її для розв'язання практичних завдань. Уміння: виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; здатен запропонувати власні шляхи і способи розв'язання лінгвістичних задач.
81–90	Добре	Знання: студент засвідчує повною мірою знання термінів і понять курсу; виявляє глибокі знання мовної системи, рівнів мови, їх одиниць, усвідомлено застосовує теоретичні положення під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань; володіє знаннями, здобутими у ході виконання самостійної роботи; володіє інформацією про найновіші досягнення у лінгвістичній галузі, вміє застосувати її для розв'язання практичних завдань. Уміння: виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей.
71–80	Добре	Знання: студент на належному рівні засвідчує знання термінів і понять курсу; виявляє знання будови мови, її рівнів та одиниць; студент належно ознайомлений з основною навчально-науковою літературою, але не виявляє обізнаності повною мірою з додатковою літературою; демонструє широку лінгвістичну компетенцію, але не завжди її достатньо для пояснення причинно-наслідкових зв'язків у мовній системі. Уміння: виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно

Бали	Оцінка	Критерії оцінювання
		<p>пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає незначні мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити всі лінгвістичні закономірності, засвідчені в конкретному випадку; аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких незначних помилок; доречно і ефективно реалізує креативні підходи у розв'язанні різних видів завдань.</p>
61–70	Задовільно	<p>Знання: студент засвідчує достатні знання термінів і понять курсу; виявляє достатні знання будови мови, рівнів мови, їх одиниць; студент володіє фрагментарним, та не завжди усвідомленим обсягом засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи. Уміння: виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але реалізує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.</p>
51–60	Задовільно	<p>Знання: студент засвідчує достатні знання термінів і понять курсу; виявляє достатні знання будови мови, рівнів мови, їх одиниць; студент володіє фрагментарним, та не завжди усвідомленим обсягом засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи. Уміння: виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але реалізує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.</p>
35–50	Незадовільно	<p>Знання: студент засвідчує слабкі знання термінів і понять курсу; виявляє недостатні знання будови мови, рівнів мови, їх одиниць; студент слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури; помиляється у процесі формулювання дефініцій, не може навести приклади. Уміння: відчуває труднощі під час виконання</p>

Бали	Оцінка	Критерії оцінювання
		простих вправ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей.
0–34	Незадовільно	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його відповіді під час практичних робіт та результати поточного контролю є невірними та/або необґрунтованими. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними.

5.ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі засоби діагностики успішності навчання:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей під час практичних занять, написання контрольних робіт та поточне тестування);
- контроль за самостійною роботою (перевірка конспектів, виконання завдань до практичних занять);
- підсумковий контроль (диференційований залік та екзамен).

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання. Оцінка із 100-бальної шкали в національну переводиться відповідно до діючого положення про освітній процес (91–100 – «відмінно», 71–90 – «добре», 51–70 – «задовільно», менше 51 – «незадовільно»).